

קבורים בקאהיר

● אחרי מישפט ממושך נידונו שניים מראשי הרשת, ד"ר משה מרוזק ושמואל עזאזר, למוות והוצאו להורג. אחד הנאשמים, צפיר המודיעין הישראלי מכס בנט, התייבש. שמונה הנאשמים האחרים — וביניהם צעירה אחת, מרסל ניניו — נידונו לעונשי מאסר ארוכים.

● ממשלת ישראל, בראשות משה שרת, הכריזה כי הפרשה כולה אינה אלא עלייה מצרית מפלצתית, ואי-גנה מערכה עולמית נגד ממשלת מצרים. שליחים שונים מטעם ממשלת ישראל, וביניהם חבר יהודי בפרלמנט הבריטי, מוריס אורבך, השתדלו למען האסירים מאחרי הקלעים בקאהיר. נשיא מצרים, גמאל עבד אל-נאצר, סבר שפסק-הדין שניתן הוא מתון, מהגם שזמן קצר לפני-כן הוצאו להורג ראשי מתחרת, "האחים המוסלמים", שזממו לרצחו.

● בצמרת ישראל התלקחה, מייד עם היוודע המאסר רים במצרים, שערורייה סודית. ראש-הממשלה משה שרת, יום חקירה חשאית, שבה נתגלה מצב מתריד של אינטריגות הדדיות בצמרת מערכת הביטחון, בעיקר בין שר-הביטחון פינחס לבון, הרמטכ"ל משה דיין ומנכ"ל המשרד, שמועון פרס. בעקבות החקירה נאלץ לבון להתפטר. דויד בר-גוריון הוחזר משדה-בוקר ונתמנה כשר-הביטחון בממשלת שרת.

● לבון טען כי מעולם לא נתן את ההוראה לביצוע הפעולה. ראש אמ"ן, אל"מ בנימין גיבלי, טען כי לבון נתן לו את ההוראה באמצע יולי 1954. כדי להוכיח זאת, סיברק גיבלי אחר-מעשה מיסמכים מזויפים ועדויות שקר, בעזרת משה דיין, הוא העלים את הפעולות הראשונות, שאירעו לפני התאריך שנקב.

● הפרשה כולה נשמרה בסוד כמובן, וזאת ניתן לפרסם את רמז עדיה, עד אשר התפוצצה בעיקבות פעולתו של השופט (כיום ח"כ) בני ימין הלוי. הלוי דן אז במישפטו של אברי, שהואשם והורשע בעבירה בימחזונית שלא היתה קשורה בעסקי הביש. במהלך מישפט זה סיפר אברי על חלקו בעסקי הביש ועל עדות-השקר שנתן בפני ועדת-החקירה הסודית. השופט המזועזע העביר את המידע לידי עת ראש-הממשלה דויד בר-גוריון — וכך החלה הפרשה הגדולה, שבמרכזה עמדה השאלה: "מי נתן את ההוראה?"

● כאשר דחתה הממשלה את תביעתו של בר-גוריון למנות "ועדת-חקירה מישפטית" לברור האשמה, התפטר בר-גוריון והפיל את הממשלה. פינחס לבון הודח מתפקידו כמזכ"ל ההסתדרות, אחרי עימות דרמטי במסודות המפלגה. הכנסת הרביעית פונורה, ואחרי הבחירות חזר בר-גוריון לשליטון. אולם הקרע שנוצר לא אוחה, כך גוריון פרש מן השליטון ב-1963. פילג את מפא"י והקים את רפ"י — כל זה ביגלל תביעתו החוזרת להקמת ועדת-חקירה מישפטית לברור פרשה זו.

● סיפרי הפרשה פורסמו בארץ לראשונה עליידי העולם הזה (1201) ב-28 בספטמבר 1960. על-סמך מקור רות מצריים, ולאחר-מכן במלואם, על-ידי איסור הצנזורה, בצורת סיפור "דימוי" בשם "פרשת אלכסיס" (העולם הזה 1385, בפסח 1964).

● אסיירי עסקי הביש שוחררו מן הכלא המצרי בי עיקבות חילופי-השבויים שנערכו ב-1968. שעה שהוחזרו למצריים אלפי השבויים של מלחמת ששת-הימים, בואם נשמר בסוד כמובן, ורק כעבור שנים נמסר הדבר לציבור.

הבגידה הצניית

ה שבו, מעד מסך הטלוויזיה, נשאו משתתפי עסקי הביש לראשונה את קולם — ותוך כדי כך השמיעו האשמה מחרידה מאין כמוה.

(למעשה כבר השמיעה גיבורת הפרשה, מרסל ניניו, אותה טענה עצמה לפני שנה בראיון בנלי צה"ל. אך משום-ת לא שם איש את ליבו לשידור זה, והוא לא עורר כל תדה).

● בבית-הסוהר הם הכירו את עלי אמין, אחד משני ה"אחים-העיתונאים המצריים שעלו לגדולה לפני המהפכה המצרית, הודחו, ולאחר-מכן נאסרו באשמת ריגול לטובת ארצות-הברית. עלי אמין, שחזר בינתיים שוב לגדולה, סיפר לחבריו-לכלא, אנשי הרשת, כי עבד-אל-נאצר היה מוכן להחליטם בשבויים המצריים שנפלו בידי ישראל במלחמת-קדש בסוף 1956, ואף הודיע על כך לאמין. שהיה ממנו מטעמו על המשא-והמתן להחלפת השבויים. אחד השבויים האלה היה השופט הצבאי שדן אותם. אולם לתמהון המצרים, לא דרשה ממשלת ישראל את הכללת דימוי עסקי הביש בחילופים אלה.

הם גזרו על נידוני-קאהיר גורל אכזרי, כדי לשמור על הקארירה הפוליטית של עצמם.

הכל על "העסק הביש"

כ די גרענן את הזיכרון לגבי השתלשלות הפרשה הגדולה ביותר שהסעירה אי-פעם את מדינת ישראל, הרי הפרטים העיקריים:

● "הרשת המצרית" הוקמה בראשית שנות ה-50 על-ידי שליח אגף-המודיעין של צה"ל, אברהם "ג'ון דאר" לינג" דר, שגייס במצריים צעירים יהודים, מחברי תנועת-הנוער הציונית, לרשת-ריגול ישראלית.

● ב-1954 הגו מישפה בצמרת ישראל את הרעיון האוילי, שאפשר למנוע את ההתקריכות בון המישטר המצרי החדש, בהנהגת גמאל עבד-אל-נאצר, לבין המישטר האמריקאי, שי בראשו עמדו אז הנשיא דווייט אייזנהואר ושרי החוץ ג'ון פוסטר דאלס. מטרה שנייה היתה למנוע את יציאת החיילים הבריטיים, שהנו עד אז באזור תעלת-סואץ. לצורך זה הוטל על הרשת המצרית להניח פצצות-יבשה במסביבות דות אמריקאיים ובריטיים בקאהיר ובאלכסנדר, דויה, בצורה שתעורר את הרעש שזהו מעשה ידי המצרים עצמם.

● הפיקוד על המשימה הוטל על שליח אמ"ן שפעל בגרמניה, אברי זיידנורג (כיום אלעד), שנודע לאחר-מכן

והיה-הרפאים של עסקי הביש שוב מהלכת אימים במדינת-ישראל.

אותה פרשה אומללה כבר קברה תהתיה את הקאריירה המזהירה של שר-הביטחון פינחס לבון (1954), הפילה את ממשלת ישראל (1961), שמה קץ לשליטונו של דויד בר-גוריון (1963) ופילגה את מפא"י (1965). בכל פעם שהיה נדמה כי הנה חוסלה הפרשה סופית, היא שבה וקמה מקיברה כדי לגרום למהומות חדשות.

השבוט התפוצצה הפרשה מחדש, לנגד עיני

מאת אורי אבנרי

מדיון צופי-טלוויזיה, כאשר שניים מנידוני ה"עסקי הביש" נשאו אצבע מאשימה כנגד ממשלת ישראל והשמיעו אישום מתריד: שהם ישבו בי כלא המצרי במשך 11 שנים מיותרות, מפני שראשי ישראל לא נקמו אצבע לשויהוררם כשהדבר היה אפשרי וקל.

לגבי האזרח הרגיל, נשמע הדבר כאישום שאינו יכול

"פרשת אלכסיס" ציור זה ליווה את הסיפור הי

בדימוי שפורסם בעולם הזה בפסח 1964, ושנתן לראשונה את הפרוט המלא של עסקי הביש ומסכת השקרים

להיות נכון. המאשימים עצמם השבו, אולי, שהדבר היה רק מחל שמקורו באדישות או בהזנחה.

ייתכן שגם הם לא העזו מלד עז דעתם את מזוא האמת המחרידה: אותם מנחלים שניצנו את תמימותם וסיכנו את חייהם בהרפתקה מסורמת ב-1954 במצריים, החליטו בדם קר שעליהם להישאר קבורים בכלא המצרי, כדי למנוע שערורייה בישראל.

והזיכרון שבה בעיקבותיו. הסיפון חובר בעזרת מידע שהוברח מן הכלא עליידי אברי אלעד, פרטים מקורות ישראליים אחרים וחומר מצרי. בסיפור הוקדמו הארצות — כשעסקי הביש נעשה כביכול בתורכיה, בידי יוונים.

ככינוי "האדם השלישי", אברי היה מוסווה כאיש-עסקים גרמני בשם פאול פראנק, והוא נשלח למצריים כדי לפקד על הרשת בעת ביצוע המשימות.

● הפצצות הונחו החל ב-2 ביולי 1954 ועד ל-23 באותו חודש. או תפס הצעיר היהודי פיליס נתנון בפתח קולנוע ריו בקאהיר, כאשר פצצת-יבשה, שהיתה בכיסו, החלה בוערת בטוהר. כתוצאה מכך נתפסו חברי הרשת, אולם אברי הצליח להסתלק ממצריים.